Nee, u werkt niet meer dan vroeger (En mannen doen nog altijd weinig in het huishouden)

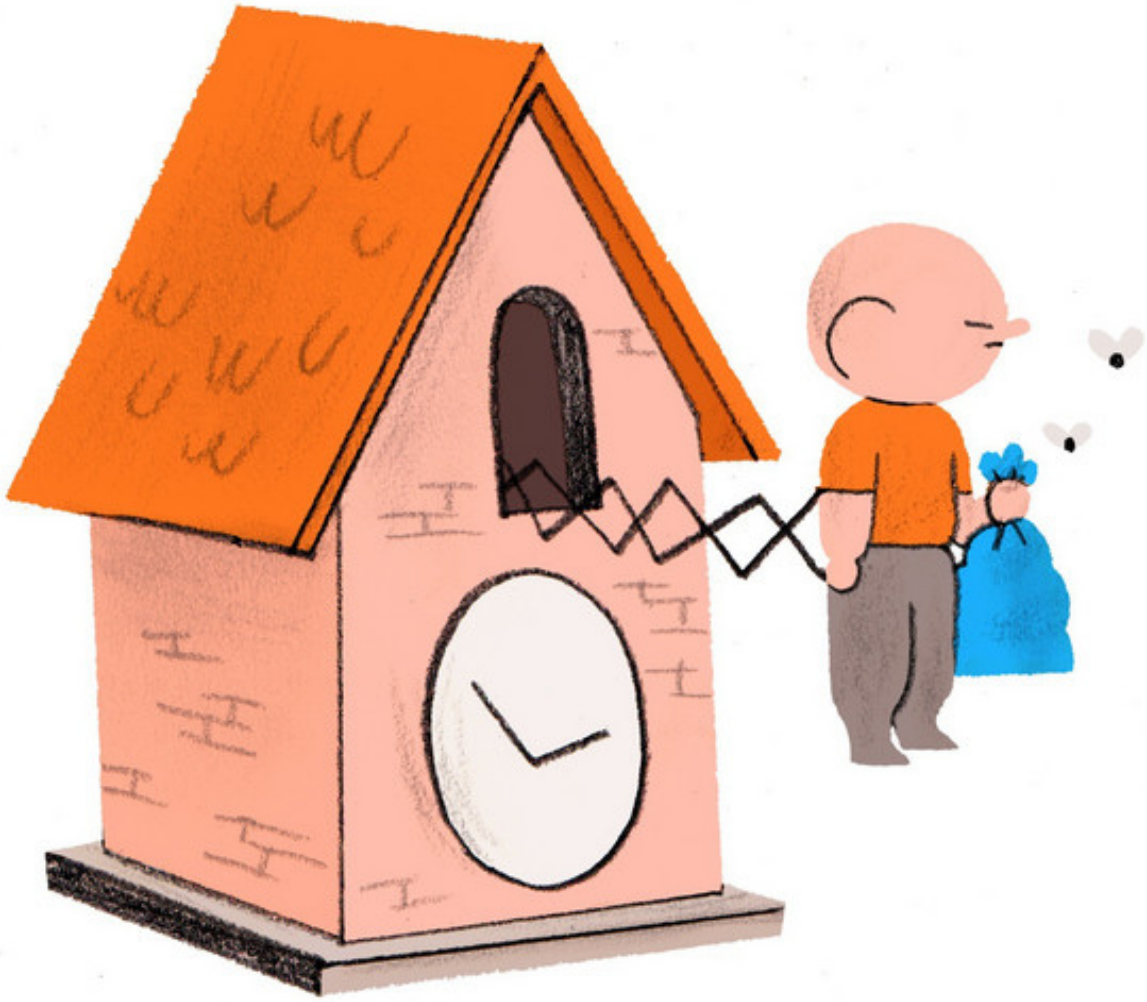

©Charlotte Dumortier

We hebben niet minder tijd dan vroeger, integendeel zelfs. En klassieke rollenpatronen houden veel steviger stand dan we denken. We menen dus wel dat de maatschappij gestaag aan het veranderen is, maar dat is niet zo. Dat blijkt uit het derde grootschalige *Tijdsbestedingsonderzoek* dat de VUB uitvoerde.

Tijd is wellicht het grootste luxeproduct in de westerse maatschappij. We hebben er te weinig van, vinden we, en dus willen we meer. Hoewel onze tijd in feite perfect meetbaar is, zijn we niet zo accuraat als het gaat om het inschatten ervan. Dat we steeds minder tijd hebben, is namelijk een illusie. Dat blijkt uit een groot tijdsbestedingsonderzoek dat socioloog Ignace Glorieux en zijn team uitvoerden tussen januari 2013 en februari 2014.

Het Vlaams Tijdsbestedingsonderzoek 2013 is het derde dat de VUB-onderzoeksgroep TOR (tempus omnia revelat - tijd onthult alles) organiseerde. Een eerste onderzoek kwam er in 1999, een tweede in 2004. Op die manier wordt een beeld geschetst van hoe de Vlaming zijn tijd besteedt, vergeleken over 14 jaar tijd.

Twee grote lijnen

Uit de massa onderzoeksgegevens vallen twee grote lijnen te trekken. We denken dat we meer werken dan vroeger, en dat we minder tijd hebben voor onszelf, maar dat blijkt niet het geval te zijn. Daarnaast denken we ook dat rollenpatronen in sneltreintempo sneuvelen, maar ook dat valt in praktijk minder spectaculair uit.

1. We werken niet meer dan vroeger

> 'We moeten vooral minder ambitieus zijn over hoe we onze vrije tijd willen invullen'
>
> IGNACE GLORIEUX, SOCIOLOOG VUB

Voor al wie denkt dat hij niets anders doet dan werken, en te weinig tijd heeft voor zichzelf: dat is niet zo. Bijna de helft van de beschikbare tijd besteden we aan onszelf. Dat betekent simpelweg slapen, eten, drinken, en persoonlijke verzorging. 'Slechts' een kwart van onze tijd zijn we

productief bezig: met betaald werk, huishoudelijk werk, kinderzorg of opvoeding. Nog eens 20 procent van onze tijd besteden we recreatief, aan vrije tijd. En zowat 6 à 7 procent zijn we onderweg.

Die verhoudingen blijven ongeveer constant over de jaren, zegt Ignace Glorieux. Meer zelfs: vrouwen hebben veel meer (vrije) tijd dan vroeger. Ook al participeren ze meer dan vroeger aan de arbeidsmarkt, ze werken vaker deeltijds, waardoor de totale werklast gelijk blijft. Met andere woorden: we werken niet meer dan vroeger. Maar we denken van wel. Uit het *Tijdsbestedingsonderzoek* blijkt dat de tijdsdruk - het subjectieve gevoel van te weinig tijd te hebben - significant is toegenomen. Dat geldt met name voor de leeftijdscategorie tussen 25 en 54 jaar.

Waar komt die discrepantie vandaan? Hoe komt het dat we in ons hoofd altijd tijd tekort hebben? Dat werk niet de reden is, bewijst het feit dat ook wie deeltijds werkt of zelfs niet werkt met stijgende tijdsdruk te kampen krijgt.

"Het heeft met ambities in plaats van met reële tijd te maken", zegt Glorieux. Televisie kijken, internetten, sporten, citytrippen, boeken lezen, films kijken, op zondag winkelen: we kunnen meer en willen meer in onze vrije tijd dan vroeger. Maar het aantal uren in een dag of week verandert niet, en dus kunnen we gewoon niet alles doen wat binnen handbereik ligt. Doe daar het klassieke verhaal bij van dat we onze vrienden en familie op sociale media wél de dingen zien doen waar wij geen tijd voor hebben, en je krijgt frustraties.

Eigenlijk is er maar één oplossing om ons klagen over de befaamde work-lifebalance een halt toe te roepen, zegt Glorieux: minder ambitieus zijn in onze vrije tijd. "De beste manier om écht te onthaasten, is de beperking." Ons niet laten opjagen door de steden die we écht bezocht moeten hebben, de expo's en films die we écht gezien moeten hebben, en de boeken die we écht gelezen moeten hebben. Klinkt makkelijk, maar in praktijk doen we net het omgekeerde. "We zijn nog niet toe aan die beperking. Wil je erbij horen en status hebben in onze maatschappij, dan moet je werk druk zijn en dan moet je sociaal leven druk zijn."

"Het zijn lelijke woorden, maar we moeten ze hier gebruiken: druk, druk, druk, dat staat goed. Is er voorlopig geen verandering in het vooruitzicht, dan is een culturele omslag echter niet onmogelijk, zegt Glorieux. "Honderdvijftig jaar geleden stond het net goed om niets te doen. Het toppunt van snobisme was een overschot aan tijd hebben."

2. Rollenpatronen sneuvelen maar moeilijk

Dat vrouwen nog meer dan mannen tijdsdruk ervaren, komt wellicht omdat de ambitie om zo veel mogelijk uit de dagelijkse sleur te treden nog harder aangewakkerd wordt bij hen, legt Glorieux uit. Vrouwen zijn steeds meer hoogopgeleid, maar zijn nog altijd minder vrij om te doen en te laten wat ze willen. Vooral als er kinderen zijn, wordt van een vrouw toch in de eerste plaats verwacht dat zij een goede moeder is. Daarnaast denkt Glorieux dat ook mannen nog vaak een remmende factor zijn voor vrouwen. "Niet alle mannen tolereren dat hun vrouw in haar eentje sociale contacten heeft. We moeten dat niet onderschatten."

Maar het zou al te gemakkelijk zijn om vrouwen louter als een slachtoffer te beschouwen in dit geval. Mannen doen nog altijd 9,5 uur per week meer betaalde arbeid dan vrouwen, maar het feit dat de kloof tussen de twee geslachten zo groot blijft, is vaak een bewuste keuze van de vrouwen zelf. In vergelijking met veertien jaar geleden nemen vrouwen dan wel meer deel aan de arbeidsmarkt, maar zij werken veel vaker deeltijds. Vaak ook omdat ze het gewoon graag doen.

Begrijpelijk, zegt Glorieux, maar we mogen toch niet blind zijn voor de economisch zwakkere positie waarin vrouwen zich dan manoeuvreren.
Met andere woorden: rollenpatronen gaan er veel minder snel uit dan we misschien denken. Glorieux is zelf verbaasd over hoe stereotiep onze tijdsbesteding nog is. "Het is fascinerend hoe standvastig een aantal patronen zijn."

> 'Vrouwen nemen vooral dagelijkse taken voor hun rekening. Mannen staan wel vaker in de keuken dan vroeger, maar vooral als er vrienden of familie komen'
>
> IGNACE GLORIEUX, SOCIOLOOG VUB

Zo besteden vrouwen nog altijd een pak meer tijd aan huishouden dan mannen, ook al neemt het aantal uren per week gestaag af: vrouwen werken 3,5 uur minder in het huishouden dan veertien jaar geleden. Mannen werken 2,5 uur meer in het huishouden dan in 1999. Eenzelfde evolutie zien we in de tijd die

naar kinderzorg en opvoeding gaat: mannen besteden er meer tijd aan, vrouwen minder.

Zien deze cijfers er op het eerste gezicht hoopvol uit, omdat de kloof tussen mannen en vrouwen afneemt wat de traditionele taakverdeling betreft, dan moeten we dat goede nieuws toch nuanceren. Vrouwen werken per week namelijk nog altijd 6,5 uur meer in het huishouden. Vrouwen besteden ook meer dan een uur meer tijd aan kinderzorg en opvoeding dan mannen.

Bovendien is het niet omdat de kloof kleiner wordt dat de verschillen tussen mannen en vrouwen minder expliciet zijn. "Binnen het huishoudelijke werk blijven typisch mannelijke en typisch vrouwelijke taken overeind", zegt Glorieux. "Vrouwen nemen vooral de dagelijkse taken voor hun rekening die nooit af zijn en waar weinig eer mee te halen valt, zoals poetsen of strijken. Mannen staan in de keuken als er vrienden of familie komen eten, of scheren de haag: taken die uitgesteld kunnen worden en die een voor anderen zichtbaar resultaat hebben."
Hetzelfde zien we bij kinderzorg en opvoeding, legt Glorieux uit. Terwijl vrouwen nog het vaakst instaan voor de boekentas maken, de kinderen wassen en aankleden, nemen vaders spannendere en toffere taken voor hun rekening zoals verhaaltjes vertellen, huiswerk maken of spelletjes spelen.

Ook in de keuken blijven de klassieke rollenpatronen overigens bestaan. Het dagelijkse koken is aan de vrouw besteed. Pas als het écht leuk wordt, en vrienden of familie op bezoek komen, trekt de man de keukenschort aan. Ondanks de felle opmars van de mannelijke hobbykok kookt 44 procent van de vrouwen dus vijf of meer dagen per week, tegenover 17 procent van de mannen.

3. De maatschappij verandert niet zo snel

Er wordt weleens gedacht dat we veel flexibeler op de arbeidsmarkt (moeten) zijn dan vroeger, dat traditionele en collectieve ritmes niet meer van deze tijd zijn, en dat we veel meer vrijheid hebben op het werk. Fout gedacht, zo blijkt.

Uit het *Tijdsbestedingsonderzoek* blijkt dat de Vlaming op dezelfde momenten collectief ging werken als in 1999 en 2004, en dat hij op hetzelfde moment ging slapen en opstond als in de voorgaande jaren. 's Nachts ligt 95 procent van de Vlamingen dus in bed. Bovendien kijkt de Vlaming nog altijd massaal tv tussen 19 en 22 uur, wat ook niet anders is dan bij de twee vorige *Tijdsbestedingsonderzoeken*. Ook de maaltijden hebben nog altijd hun vaste plaats in de dag. Werken op afwijkende werktijden - 's avonds of 's nachts bijvoorbeeld - is de voorbije veertien jaar zelfs afgenomen.

Dat we traditioneler zijn dan we denken, blijkt ook uit hoe we media consumeren voor privédoeleinden. Traditionele media als radio en tv domineren nog steeds. Hoewel we ondertussen allemaal uitgesteld kunnen kijken, zitten we 's avonds dus nog steeds massaal voor de kijkbuis. Bovendien lezen we nog altijd veel liever op papier dan op een beeldscherm. Goed nieuws voor kranten- en magazinemakers, zou je denken, al moet hier wel de opmerking gemaakt worden dat het gebruik van tablets wellicht nog fel is toegenomen na het afsluiten van het onderzoek in februari 2014.

Waar ons gedrag wél significante veranderingen vertoont, is in de voortdurende afname in het luisteren naar de radio en muziek als hoofdactiviteit. Ook lezen als hoofdactiviteit vertoont een spectaculaire daling.

4. Conclusie: denken is niet hetzelfde als doen

Het verschil in wat we denken en wat we doen is groot, kun je uit dit onderzoek concluderen. We denken dat we meer werken, maar dat is niet zo. We denken dat we minder vrije tijd hebben, maar het tegendeel is waar. We denken dat genderstereotiepe taakverdeling aan het verdwijnen is, maar dat klopt niet. En we zijn veel meer aan collectieve, maatschappelijke ritmes verbonden dan we vermoeden. Ons denken verandert wel, concludeert Glorieux, maar onze handelingen en gewoontes veranderen niet noodzakelijk mee. Iets om over na te denken.

De gegevens van de drie tijdsbestedingsonderzoeken zijn beschikbaar op www.tijdsonderzoek.be. Op www.ontdekuwtijd.be kunt u ook uw eigen tijdsbesteding onderzoeken.